

Szalay József, a 25 éves „legöregebb főkapitány” rendőri élmények helyett kulturáról, könyvekről és képekről nyilatkozik.

(A Délmagyarország munkatársától) Valamelyik újságíró megállapította, hogy dr. Szalay József huszonöt év óta főkapitány és szombaton reggel ott feküdt asztalán a belügyminiszter igen meleg hangú és megkülönböztetett tenorú gratuláló levele. Sorra érkeznek a táviratok és a gratulálók: Szalay József a szegedi rendőrkerület főkapitánya az ország legöregebb főkapitánya, Huszonöt éve, egyfolytában, hol Vásárhelyen, hol Szegeden.

A jubilálást, az ünneplést elhárította. Csupán vasárnap este leül rendőrtisztjei, »munkatársaim« közé, ahogy ő mondja, egy kis családi beszélgetésre, vig vacsorára. És nem következnek most e cikk soraiban szirupos, hozsannázó sorok. Szalay Józsefet jellemzik azok a szavak, amelyeket a 25-ik évforduló napján e sorok írója jegyzőkönyvébe jegyzett. Az ország legöregebb főkapitánya a 25 éves fordulón, — amikor negyedszázados rendőri működéséről, negyedszázados főkapitányi emlékeiről kérdeztük — kulturáról, képekről, könyvekről és kiállításokról beszélt.

Mosolygott, elhárító lendületet intett a kezével. Így szóltam:

— Ma van pontosan 25 éve...

— Igen ez így van, ma 25 éve, 1902. január 15-én tettem esküt, mint vásárhelyi főkapitány... 92-ben kezdtem Békésmegye szolgálatában. Aztán Orosházán voltam szolgabíró. Huszonöt év előtt vásárhelyi főkapitány lettem és azóta állandóan a rendőrséget szolgálom. 1919-ben — a rendőrség államosítása idején — Beniczky Ödön szegedi kerületi főkapitánnyá nevezett ki.

— Mi volt 25 év alatt... édes jó Istenem! Vásárhelyen kitűnően sikerült gazdasági és ipari kiállítás elnöke voltam, megalapítottam a közkönyvtárat, amelyről épen most olvastam, hogy 16.000 kötet van. Amikor én ott hagytam, még csak tizezer könyvünk volt. És megvetettem a vásárhelyi néprajzi múzeum alapját.

— Az sem volt utolsó, amint most visszagondolok, amikor orosházi szolgabíró koromban gazdasági kérdésekkel foglalkoztam, különösen a baromfi tenyésztést propagáltam felolvasásokkal, kiállításokkal. Rövidesen ered-

megcírógatta a homlokát, néhány vigasztaló szót mondott neki, azután elsieltett fehér köpenyében, mint valami kis szakállas angyal a kárhozottak selegében.

Vincent sokáig tétován állott, majd elindult sétálni az udvaron, körbe-körbe, mint az elítéltek. Majd fáradtan leült megint a padra, egy terebélyes beteg, egy bretagnei paraszt mellé. Mind a ketten pipáztak és az óriás paraszt lamentálni kezdett maga elé:

— Nem engednek haza a földemre, meg akar-nak ölni. Az én földem a legszebb a világon, mellette van a tenger. Miért kell itt senyedni nekem, mikor semmi bajom se volna, miért nem engednek haza, ahol a sós levegő visszaadná a kedvemet?

A két pipa füstje szökén ölekezett és Vincent látta, amint hatalmas sós cseppek gördülnek végig a paraszt arcán. Mikor a bretagnei fölállott, maga elé meredve, olyan volt, mint valami beteg öreg tölgy, amelyet idegen talajba ültettek át. Reves fa, amelyik a gyökereit keresi, szegény. Vincent fölsurrant a nagy, közös hálóterembe. Egy tükörben megpillantotta magát, idegen arc meredt felé. Utolsó önarcképére gondolt és arra, hogy milyen lesz halotti maszkja...

Mikor a tompa dörrenésre az ápoló és a doktor fölszaladt, az ágyán elheverve találták Vincentet. A rettenetes puskaporszag betöltötte az egész termet és Vincent fehér-kék kabátján egy nagy folt piroslott. Eszméletlen volt, elkényszeredett mosollyal fogadta a megrémült embereket, akik a sebet bekötözték. Vincent a pipáját kérte, amely még ott füstölgött a kis szekrényen az ágya mellett.

— Nem lesz már semmi baj se, kedves doktorom, — mondotta és nagyon messzire nézett. Olyan fénybe, amelytől a földi szem örökre lecsukódik.

mény is mutatkozott, lényegesen fellendült a baromfiexport és most legutóljára olvastam, hogy karácsonykor az Alföld szíve, Orosházától Félégyházáig negyven milliárd értéket exportált — egyedül pulykából! Ugy érzem, ebben valami kis részem nekem is van...

— Ebben az időben gróf D'Orsay-val, a mezőhegyesi telep akkori parancsnokával a tájfajta lótenyésztést firsziroztuk, hogy a gazdák jobb lóállománnyal rendelkezzenek. Ma már mindenki tudja, hogy mit jelent ez a nemzetgazdaságban...

Amikor a 25 éves főkapitány idáig ért, hirtelen megfogta a karomat, íróasztalához húzott és rámszólt:

— Nézzen oda, arra a képre!... Na, mit szól hozzá!... Ugye mondtam, hogy tud az a fiú!

Az íróasztalával szemközt falra mutatott. Ott lóg aranyramában Tóbiás Györgynek, a fiatal szegedi festőnek legújabb markáns, valóban frapírozó képe. Szántás az Alföldön... A főkapitány festőt csinált ebből az alföldi fiúból és München, Itália után aranyramába keretezte vásznát. Oda akasztotta íróasztalával szemben. Hogy mindig rátaláljon a szeme, amikor a szigorú főkapitány szigorú rendőri aktákat ír alá. És megáll az interjú közben, ragyogva néz rá:

— No lássa, lesz valami a fiúból...

Aztán folytatta.

— 908-ban Kelemen Béla, aki akkor főispán volt, ide hozott Szegedre főkapitánynak. És én örökké hálás vagyok neki ezért, hogy

beültetett egy kulturvárosba és itt dolgozni engedett. Azóta, immár 19 éve a Dugonics-Társaságot vezetem. Az volt előttem mindig, hogy ne csak itt Szegeden dolgozzunk, hanem menjünk ki vidékre is. Oda kell menni a néphez és így belekapcsolni Szeged kulturájába. Voltunk Vásárhelyen, Makón, Szentesen, Baján és voltunk Alsótanyán, Felsőtanyán, Röszkén. Kimentünk a közönség közé. És talán nem egészen sikertelenül.

— A háború alatt a Stefánia Szövetség kebelében az anyavédelemért dolgoztunk és létesítettünk egy munkaközvetítői bizottságot. Ma már kiépített szervezetek, városi intézmények dolgoznak ezeken az utakon.

— Az irodalom és az ilyen munkák jelentették nálam a pihenést és ez okozta, hogy bibliofil lettem. Merem már mondani, hogy szép könyv- és kéziratgyűjteményem van, a *Petőfi-gyűjteményem 500 darab!* Mind első kiadás!

— És sokat utazgattam is — ha már mindenre kíváncsi —, csak úgy passzióból. Tagja lettem a Nemzetközi Rendőrkongresszusnak és legutóbb ebben a minőségben Amerikában is jártam.

Még egy kérdés a legöregebb főkapitányhoz:

— Politika?

Szalay József kissé korholó szemekkel felel:

— Politikával csak akkor foglalkoztam, amikor 1901 végén képviselőjelölt voltam Orosházán. És most azt mondom, hál'Istennek kisebb-ségben maradtam Veress Józseffel szemben, akkor lett belőlem főkapitány.

Nem kellene ide szirupos szavak, hozsannázó mondatok: a 25 éves főkapitány kulturáról, könyvekről és képekről beszélt.

Vér György.

Elsimultak az akadályok a „Játék a kastélyban” szegedi előadásai elől.

Elnapolták a szombati tárgyalást, mert mindkét fél bizonyítást terjesztett elő.

(A Délmagyarország munkatársától.) A Délmagyarország szombati számában részletesen beszámolt arról, hogy Molnár Ferenc és dr. Marton Sándor színházi ügynöksége sürgős keresetet adott be a szegedi törvényszékhez, amelyben azt kérték a bíróságtól, hogy rendeljen el zárlatot a »Játék a kastélyban« című Molnár-darab anyagára, illetve tiltsa be a darab szombat esti szegedi premierjét.

A törvényszéken az ügy sürgősségére való tekintettel a keresetet azonnal kiosztották dr. László Adolf táblabírónak, aki szombat reggel 9 órára már ki is tűzte az ügy tárgyalását.

A jogászai és színházi körökben nagy érdeklődéssel várt tárgyaláson Faragó Ödön szinigazgató ügyvédjével, dr. Deutsch Imrével jelent meg, míg Molnárékat dr. Pap Róbert betegsége miatt dr. Kornis Béla képviselte.

A tárgyalás megnyitása után dr. Kornis Béla a Marton-cég nevében előadta, hogy 1926 november 2-án dr. Marton Sándor és Faragó Ödön szinigazgató között egy általános szerződésnek nevezett megállapodás jött létre. Ezt a szerződést azonban csak Marton írta alá. Ennek értelmében a szinigazgató csak akkor szerkezheti meg valamelyik szindarab előadási jogát, ha a kívánt szindarabra vonatkozóan külön megegyezik a kiadóval. Faragó azonban a »Játék a kastélyban« című darab előadására külön szerződést nem kötött dr. Martonnal, aki ezért a darab előadását megtiltotta Faragónak. A szegedi szinigazgató így nincs jogosítva a darabot előadni, sőt azt hirdetni sem.

Dr. Deutsch Imre: Itt megjegyzem, hogy Faragónak a Marton-féle darabokra még sohasem volt külön szerződése, mégis előadta azokat.

A tárgyalás további során erős vita tárgyát képezte az a kérdés, hogy

dr. Marton Sándor milyen jogcímen lép fel Molnár Ferenc nevében

és hogy Molnár Ferenc a »Játék a kastélyban« című szindarabra a kiadói jogot át-

ruházta-e dr. Martonra. Ha igen, korlátozva-e, vagy korlátlanul.

Dr. Deutsch: Nem tudom, hogy Marton milyen jogviszonyban van Molnár Ferencel.

Molnár jelenleg Párisban tartózkodik és így ő nem tilthatta le a szegedi előadást.

Dr. Kornis: A kérdésre érdemileg most nem tudok nyilatkozni. Előbb érintkezésbe kell lépnem pesti megbízómmal, amiért is három napi halasztást kérek, hogy bizonyítékaimat előterjeszthessem.

Dr. Deutsch Imre Faragó képviselőjében

a zárlati kérelem elutasítását

és egyben azt kérte, hogy a dr. Marton-céget a költségekben is marasztalja el a bíróság. Megemlíti még, hogy dr. Martonnal Faragó csak általános szerződést kötött. Külön speciális szerződést sohasem kellett kötni a kiadói céggel, amit bizonyít az is, hogy a *Nosztaly jiu esete Tóth Marival, a Cirkuszhercegnő, és a Hajtóvadászat* című darabokat, amelyek szintén a Marton-cég darabjai voltak, minden külön akadály nélkül elő lehetett adni.

Előadta még dr. Deutsch, hogy a panaszlónak téves az a felfogása, mintha a *Játék a kastélyban* című darab idő előtti vidéki előadásai a fővárosi szinigazgatók érdekeit veszélyeztetnék.

A darabot már Nyíregyházán is előadták, még pedig közvetlenül a budapesti premier után.

Egyébként dr. Marton előzőleg már beleegyezett a »Játék a kastélyban« szegedi előadásába, amit a színház három titkára, Varga Béla, Angyal Dezső és Görög Sándor is igazolnak.

László táblabíró: Ezek mind titkárok?

Faragó: Igen. Nekem több titkárom van, mint egy miniszternek...

Faragó jogi képviselője kérte még Stella Gyulának, a színészegyesület elnökének kihallgatását.